

սանդուխներէն վեր փութացի: Խուցս մանկուս պէս սկսաւ գրպաններս պարզել: Իրեր՝ որ բազմամանեալ խնայութիւնս արդիւնքն էին, զորի գործ գրի նախնեացմէ մեզի աւանդուած Ս. Սեղեւսարտի գիշերը հանգիստպէս անցընելու համար*: Թեւեւ. գրպանէս հանած այլեւայլ իրերն քանի մը վարդիւնս յառաջ գնած էի, սակայն անհամբերութիւնամբ փութացի թղթի պատտաններ մէկ դի առնուլ, որպէս զի բոլոր հարստութիւնս տեսնեմ: Ահա պահս վառեակ մը, սքանչելի հաց մը, կտոր մը պանիր, եւ ուրիշ ծրար մը՝ որուն ինչ բլլայը չէի կրնար յիշել: Զգուշութեամբ թուղթը վրայէն մէկ դի առի, թղթախաղ խաղացողի մը պէս, որ բազմացած թուղթն զգուշութեամբ կ'առնու: Եւ ահա մէկ ծրարէն երեք բան, — այս,՝ երեք բան գուրս ելաւ. կտոր մը շաքար, լիմն եւ փոքրիկ շիշ մը առաւ:

Զուրն սկսած էր արդէն եռալ փոքրիկ վառարանիս վրայ, եւ քառիկ համեմբայքը հոտն գրաւած էր խուցս: Սքանչելի գիշեր, զոր դիւրաս չէի փոխեր հիւրի մը հետ:

Հանդիսութեանց ծրագրին առաջին մասն կատարուած էր: Վառելին կէսն տնորագին կը կենար կողին վրայ. միւս կէսն մեծ ճարտարութեամբ բանցուած ոսկրուայ կոյտ մէն էր: Հացի հետքը չէր մնացած, նոյնպէս պանիր. եւ ոչ փշերնք մը կար, որ խցի մէջնալ ս. Սեղեւսարտի գիշերը մը կարենային անցընել: Վառարանի վրայ խցեղէն անօթը մէկ հեծեմագին կը ճարտասէր. քաղցրեղէնքը բովելիքէն քանի մը կաթիլ մնացած էր յատակին վրայ: Ամէն լուսն միշտ երեք կ'ըլլայ. երկու գաւաթ ցոյտակ քամած էի. երրորդ մը կը մնար, զոր ծիւղ գլանիկիս պահած էի. եւ ստով կը վերջանար Ս. Սեղեւսարտի գիշերս: Անմիջապէս Վուր լեցուցի բովելիքիս մէջ, խառնեցի ամէն տեսակ համեմներ, նախնեացմէ ժառանգուած թիֆնախորս մերանցուցի վառարանին եւ գլանիկի կրակ տուի:

Կեսնը: Մարդ քառիկ որդախ իմե, այնչափ համով կու գայ: Ծխոյ թանձր ամպեր գլանիկիս մէջէն մինչեւ ձեղուն կը բարձրանային. կոթնեցայ հեշտութեամբ թիֆնախորս, արձակեցի խորհրդոս սանձը: Անցեալն ու ապագայն գեղեցիկ պատկերներու մէջ կը սրանային աչքէս. յիշատակներ, ծրագիրներ եւ օղային զղեսկներ ժամանակի մը մէջ, որ ինձմէ շատ հեռու էր:

* Նորոգացող մէջ տպորութիւն է Դեկտ. 33ին Ս. Սեղեւսարտի աստիճ. մինչեւ կէս գիշեր հսկել, որպէս զի կէս գիշերին ամէն մարդ իրարու տոտ տարի մաղթէ: Այս նոյնուս այլեւայլ ուսածընթերցում եւ քննութիւններով կը բաղկացայ:

Թեթեւ շշուկ մը զիս զրկեց գեղեցիկ երազներէս: Անմիջապէս աչքս սեղանին դարձուցի, որ ըլլայ թէ Ժպիրջ մուկ մը վառեակ կրծէ: Բանկարծ միտքս եկաւ, որ ես լուս դրացւոյ պէս չգործեցի. պատշաճ էր որ հիւժմակ տապակէս կտոր մը տանտնային Սեղոս մատուցանէի: Մինչդեռ կը մտածեի այս սխալումներու շրջի, աչքս հանգիսեցաւ այն վարագուրին, որ պատին խորշը կը ծածկէր: Թեթեւ լաթն զգալապէս կը շարժէր, իրերն թէ օդոյ հոսանք մ'ըլլայ: Մոռցայ արդեւ զուրդ փակելու: Ողբ ելայ, նայեցայ. ամէն բանի կ'արգի էր, պարզունակն անցուած էր: Անտարակոյս այն թիթեւ առարկայն վառարանիս տարութիւնս հոսանքէն կը տատանէր: Ա՛լ գլուխ ձայնեցընելու պէտք չկար, մտեցայ սեղանիս վառեակէն ընտրի կտոր մը կտրելու եւ Վալնէր Տիֆնոյ տանելու: Հազիւ թէ դանակը մտին վրայ գրի, ևսեւս խղճուկ ձայնով ծիծաղ մը բառեց: Հիփոսած ես դարձայ, եւ մեծ զարմացմանք տեսայ ծեր, չարագէմ գաւաճած (հաճէ) մը, որ իմ թիֆնախորս վրայ նստած հնգնական ծիծաղով խնդի կը նայէր: Եռացաւ մատովն ու բժամատովը լեբի եւ սրածայր կզակը կը շփէր, արհամարհական ձեւերով ուտելը կը թիթեւէր: Եւ լեբի եղանակաւ կը միմուր: «Մարդ մ'ի՛նչպէս այսչափ ապուշ կրնայ ըլլալ»:

«Պարոն, ըսի անո՞ջ հիւրին՝ զայրացած, ի՛նչպէս կը համարձակիք ներս մտնել, եւ ի՛նչ կ'ուզէք?»

«Ո՛, ո՛. զիս չես ճաննար»:

«Պատիւ չունիմ . . . : Եւ չեմ գիտեր ի՛նչպէս կը համարձակիք խնդի հետ եղակի խօսիլ: Ասիկայ, մեղմ բացատրելու համար . . . »

«Սիրելի, ես ուրիշ շատերու հետ եղակի կը խօսիմ»:

«Կարելի է. բայց ես այսպիսի ընտանութեանց բարեկամ չեմ: Սակայն կ'ընեալ թէ ընակարանիդ չիտեմք եւ քստ պատահման հօս մտած էք: Թերեւս ՏԻ. Բարպետը կը փնտռէ: Առաջին դատիկն կը բնակի»:

«Շնորհակալ եմ որ ըսիր. բայց ես արդէն գիտէի: Իրեն հետ սերտ բարեկամ եմ: Բատի, իմ պատուական Հանդ ֆրանքս, այսօր այցելու թիւինս ի մասնաւորի քնդի է»:

«Ինձի՛ բայց ես զՉեղ ամենեւին չեմ ճաննար, ՏԵՐ իմ պատուական: Կարելի է արդեօք որ հաճիք Չեր պատուական անունը տալ, որովհետեւ իմ Չեղ այսչափ ծանօթ է: Խընդրեմ, որոնք հետ խօսելու պատիւ ունիմ»:

«Կրնաս խնդի ամէն անուն տալ, ինչպէս որ

կ'ուզես: Կ'ուզես անուանել զես Վեհափառ, կամ Սրբութիւն, կամ Ղսեմաշուք, Մեծապատիւ, Կոմս, Պարոն, Տղքդոր — Տամառասօրն ամէն աւետիկ կը յարմարի ինծի:»

Տարակոյտ չկար որ ցնորած կամ յիմար մին իր առջեւ: Միայն չէի կրնար ըմբռնել՝ որ ինչպէս յանկարծ խուց մտած էր, վասն զի սանդուխեցու վրայ ամենամեծիւ ոտքի մը ծարձառիւնը իցէս կը լսէի: «Դերեցեք, բարեկամ, ըսի վերջապէս որոշ ձայնիւ, շատ ուշ է. այս ժամանակներն սովորաբար պտուկած կ'ըլլամ: Այս գիշերը, Ս. Սեղեհատրոսի գիշերը, բացառութիւն մ'ըրած էի, բայց բաւական է, կ'ուզեմ հանգչիլ: Ուրեմն, շնորհակարտ կը կացուցանեք զես, եթէ . . .» Դուռը ցուցուցի:

«Սերելի շանգը, ինծի հետ այնչափ քաղաքավորութեամբ չես վարուիր: Դուք Վիննայցիքդ առ հասարակ այնպէս քաղաքավար էք, որ փողոց աւրդներուն անունն առանց «Պարոն, ի բերան չէք առնուր, եւ եթէ որեւէ օտարական մը ձեզի փողոց մը հայցունէ՝ առջեւ անցած կ'առանորդէք իրեն, նաեւ եթէ այն փողոցը ձեր ծածմէն շատ հեռու ըլլայ. եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ դուն ինծի քաղաքավորութիւն չես ցուցնել:»

«Ասանգի, ճիշդ խօսելով Ձեր պատուական պայելութեան վախճանը չեմ գիտեր, եւ . . .»

«Այս քիչ մը քաղաքավարական է. թէեւ խօսքերուդ մէջը միայն, այն է՝ «պատուական պայելութիւն»: Բացատրում ուրեմն քեզի պայելութեան գալուս վախճանը. աթոռ մ'առ նստէ: Անշուշտ կը ներես որ ես այս կակուղ թիկնաթոռին վրայ նստիմ, մանաւանդ որ վառարանի մօտ ըլլալով՝ այս դիրքն ինծի շատ հաճոյական է: Կ'ուզէի ուրեմն գիտնալ, որուն հետ խօսելու պատիւ ունիս: Ամէն բանէ յառաջ ըսի՝ որ կրնաս աշխարհիս ամէն տղաղաները ապ լսել, եւ չես սխալիր: Այո՛, այո՛, սրբելիս, ես մեծ գազան մըն եմ. եւ եթէ ձեզիւ քննեմ՝ ամէնէն հզօրագոյն եւ ամէնէն աւելի յաբգուած եմ՝ այն ամէն գազաններուն մէջ, որ այս թշուառ աշխարհիս վրայ կը մտափառնի: Գիտեմ աշխարհիս բնակաւայելի:»

«Բնականապէս գիտեմ. երեկ կարգացի. 13.082.000.000» պատասխանեցի հաստատութեամբ:

«Գրեթէ, կրկնեց: Գիտեմ ուրեմն որ այս ահագին քանակութենէն որչափն ինծի երկրպագութիւն կը մատուցանէ:» Գաճաճը նոյն միջոցին թիկնաթոռի վրայէն սահեցաւ ինկաւ, եւ սկսաւ առջեւ ձգտիլ, կարծես իւր կարծ մարմինն երկնցնել կ'ուզէր:

«Ոչ, չեմ գիտեր,» պատասխանեցի կէս մը ծիծաղելով:

• Սորովէ ուրեմն կրնամ ըսել՝ Ամէնքը,»
«Սատանայ. ուրեմն գուն մեծ մէկն ես: Ինչգրեմ, Ձեր անունը:»

«Իմ անունը: Կ'իտուութեանս անունն անտարբեր է. վասն զի տննացուցի մէջ՝ որչափ աւետիկ կայ, այն իմն է: Իմ մականունն եւ պաշտօնս, — ահա. ես Անձնասիրութեան ոգին եմ:»
«Անձնասիրութեան ոգին,» կրկնեցի առանց իմաստն հասկնալու:

«Անձնասիրութեան ոգին, հաստատեց գաճաճը սիգութեամբ: Կրնան ուրանալ որ ես աշխարհիս կը տիրեմ:»

Ուսերս թօթուեցի, բոլոր մը խորհեցայ, եւ ըսի. «Յընդհանուր կարելի է ըսածդ. բայց ի մասնաւորի՝ — Ոչ, սիրելի ոգի, բոլորական աշխարհիս չես տիրած:» — Ամբողջ իրն ինծի կազ մը կ'երեւար. իմ հիւսիս եղական անձնասիրութիւն մըն էր, որ Ս. Սեղեհատրոսի գիշերն իւր ոճոյն անցընել կ'ուզէր: «Ձեր ծառայն, օրինակի համար, որ քովերիդ կը նստի, կը հաստատէ՝ որ Ձեր դրօշին երգուած չէ:»

«Գէթ ըստ մասին, Պատուականս: Կ'ըսեմ» թէ թերեւս այնչափ եռանդուն չէ, որչափ ուրիշ շատերը. բայց, ինչպէս ըսի, գէթ ըստ մասին: Զանգեր ձայնո՛ւ իմ պայելութեանս վրան՝ ձայնն է զքեզ գրգռել տննել: Մտանքէ անգամ մը, սիրելի բարեկամ, որ յիմար է այն՝ որ այս ահագին քանակութեան մէջ բացառութիւն մ'ըլլայ կ'ուզէ: Ասկէ քեզի ի՞նչ օգուտ: Ասիկայ քեզի ի՞նչ մուտք կը բերէ: Իմ սկըբբունքս է. ինչպէս գուն ինծի, նոյնպէս ես քեզի: Հիմայ քու վիճակդ գիտնել. Դուն Շչայտեր եւ Ընկերութեան յետին գործակատարն ես: Միթէ քու մեծդ կը մտածէ քու վրաջ եւ քու օգուտի, երբ իւր շահն փոստելի մէջ է: Ամէն տարի այնչափ հազարներ կը շահի, եւ քեզի, որ գլխաւոր աշխատութիւնները կը կրես, ամսական երեսուն ֆլորինի շնչին գումար մը կուտայ:»

Հիւսիս զարմանալի կերպով ճիշդ գիտեր պարագաները: «Ճիշդ է, պատասխանեցի, բայց այն իմ ի՞նչ հոգս:»

«Այս պէտք է քու հոգդ ըլլայ: Ինչո՞ւ նախ եւ յառաջ տիրողը համար հոգ կ'ընես, փոխանակ քու շահագու նայելու: Ասիկայ յիմարութիւն է. այո՛, ճիշդ այնպէս յիմարութիւն է, ինչպէս այն որոշումն, զոր քիչ մը յառաջ կ'ուզէիր կատարել, քու անստիրուհւոյդ կ'ուզէիր

